

Obra: *Lo Mal Casat*
Pseudònim: Mirall Mestre
Categoria: adults

Lo Mal Casat

I vaig arribar jo, el nen, el mascle, l'home que perpetuaria el cognom Llavorer i el trauria al món, més enllà de les oliveres de les Borges, més amunt del Montsant i les muntanyes de Prades, on es lleva el sol i s'ensuma el salobre, prop del port que un dia va veure salpar el besavi patern cap a Amèrica, i, deu anys després el va rebre, més vell, més ric. El nen. L'orgull. L'esperança.

La mamà volia que el meu nom fos Eliseu. El papà, Antoni, com el padrí indià. Cap dels dos es va sentir mai satisfet. La Maria i la Glòria, quan em van veure la cara múrria, van decidir que seria el Ton, que tenia les barres amples i recordava una campana, i Ton per aquí, Ton per allà, l'Antoni va quedar enterrat al registre. Pels amics del poble, lo Mal Casat, en record del germà de la padrina Mundeta que va tornar sol del viatge de nuvis i es va fer monjo. Me'n reia. Ara ja no. Qualsevol altre malnom seria millor que això, la maledicció de l'abandó. Lo Mal Casat. Una condemna. De catòlic, més aviat gens.

He tornat al carrer Hospital. Sol. Penjat al capçal de l'habitació que dona a la galeria encara hi ha el collaret de pedres guineanes de la mamà, relligat amb fil de pescar. Fa bonic i estrany. En parlava sovint d'aquest regal d'un amic del papà que tenia una plantació de cafè, però no el lluïa. Tenia por de fer-lo malbé. En canvi, amb l'anell de la poma hi jugava sovint. Se'l posava i se'l treia, el

premia ben fort quan pensava que estava sola, l'observava amb una nostàlgia fonda i dolorosa. L'anell. La poma.

La primera vegada que li vaig veure va ser aquí, l'abril de 1969. Faltaven pocs dies per Sant Jordi. Havíem vingut de visita, els dos, una decisió ràpida que havia deixat el papà sense paraules. Xerraven poc, baixet, o se n'anaven a la saleta. S'asseien a tocar de la màquina de cosir i la mamà baixava les espatlles i jugava amb les peces que tenia a mig fer, com una nena a qui estan renyant. Vaig afinar molt l'orella, de petit. M'amagava, escoltava i reconstruïa els fets.

L'anell va aparèixer un matí a la butxaca de la seva jaqueta. El palpava mentre anàvem a comprar el pa. Copets ràpids. Rumiava. No somreia gens, tot i el sol agradós i el cel clar de primavera bona. La vaig intentar animar i em vaig adonar que la molestava. No volia parlar. Estrany. La mamà sempre havia volgut explicar-me alguna cosa. Callada i seriosa em recordava els gegants de la festa major, fets de cartó, distants. I maldestres. M'empetitia com un mosquit en evocar-los. La mamà no volia parlar. La mamà serrava les dents i estrenyia amb ràbia aquella cosa que duia a la butxaca mentre caminava nerviosa carrer avall. La mamà es comportava com la versió més freda de la Virgínia Planes, la dona postissa dels esdeveniments socials barcelonins que tant avorria. M'havia confessat que la carregava anar-hi perquè els companys de feina del papà feien befa del seu accent de Lleida. *Virgínieeeee, Virgínieeee*, la cridaven. *Són uns podrits*, sentenciava, i jo m'esclatava d'imaginar-me aquells homes tan ben vestits amb cara de cuc i traient verdet per la boca. Els podrits que parlaven amb la *a*. Sense conèixer-los, em feien llàstima. Com ella. Silenciosa, trista, incòmoda de saber-se acompanyada d'un marrec de set anys.

Per no posar-me a plorar, vaig agafar-li l'altra mà i vam fer el camí tancats cadascú en la seva mudesa. En arribar al casalot em va fer un petó i va dir: *Gràcies*. L'emoció que em va omplir el pit no es pot explicar. Vaig créixer de cop. El gegant orgullós era jo, altíssim, arrogant.

No sé com vaig cometre la imprudència de preguntar-li què hi duia a la butxaqueta. En el mateix instant d'acabar la frase, ja me'n penedia. La mamà, malgrat tot, em va dedicar un somriure d'alleujament i em va respondre: *És el regal d'una amiga*. Va cercar-lo amb tranquil·litat i me'l va plantar al palmell suat. *T'agrada, Ton?* Vaig assentir. Era una de les menudeses més boniques que he vist mai.

Al fons dels calaixos de la meva antiga cambra, paper de diari. Llis, com acabat de planxar, d'un to salmó malaltís. Hi ha estat des que tinc coneixement. Concentra l'essència de la cosa disposada a finir. Dubto que els nous propietaris tinguin pietat amb aquesta mortalla. O amb l'armari raconer i el paper terrós de les parets. Saber-ho fa certa basarda. No ens ho tinguis en compte, mamà. És la vida. Ens hem fet grans. El darrer any ens ha passat pel damunt com una piconadora. Sento que només soc un esqueix d'allò que vas conèixer, només una ombra. Orfe amb majúscules.

La Mercè no m'hi veia en aquest dormitori angelical. Deia que tenia un punt de conte clàssic que no lligava amb la meva personalitat cantelluda. I m'enervava. La seva caparrudesca em treia de polleguera. És rebecca, la Mercè, tossuda. Me'n vaig fer un tip d'explicar-li que solitari i esquerp són coses molt diferents, però ella no escoltava. Inflexible, obtusa. Dissimulava com bonament podia. Primer obria els ulls, després arrufava les celles i, finalment, movia el

cap amb aires de fada i em llançava un petó conciliador. Fi de la discussió. Com uns jovencells inexperts, enterràvem la destrals de guerra de qualsevol manera. Quanta inconsciència! Amb el temps, una pedra invisible se'm va encastar al pit i a cada enganxada irresoluda s'engrandia. Emetia unes punxadetes intermitents, pap-pap, pap-pap. Els últims mesos ja ens miràvem com germans, amb una abnegació vergonyosa i bruta. El pap-pap dolorós reclamava el seu protagonisme.

L'Armand va aparèixer de sobte. Per primera vegada, vivia a Barcelona. La distància que durant la joventut els va separar es trencava. Van ser honestos des del principi. Ni això els puc retreure.

D'un dia per l'altre, la rutina amb la meua dona reduïda a polsim. El destí de lo Mal Casat. En lloc de llosa, al pit, un gran buit.

El fixe encara funciona. La Titona ha telefonat. Vindrà demà per acomiadar-se de la casa. És clar, ho sap. A les Borges no hi ha espai per als secrets. Has de ser molt bon actor per amagar-los i la venda d'una propietat del segle XVII no passa desapercebuda. Per això soc aquí, per donar-li la punyalada definitiva. La Maria i la Glòria no han volgut venir. *Fa vint anys que a les Borges no hi posem els peus*. Dues dècades. Mitja vida. I les arrels? A tomar vent.

Han sortit al papà. Ja d'adolescents defugien la pols i ajudaven amb els números. No venien amb nosaltres al tros. Ens hi arribàvem a l'estiu, caminant. Vint minuts llargs per la carretera vella de Juneda. A suar, a collir peres o préssecs. A vegades feia passar la fruita pel cèrcol perquè no sabia veure si era prou bona. Les peces menudes, per casa o pels amics de ciutat. La pagaven barata. Però en teníem molta, centenars de palets que en Josep duia amb el

tractor fins a les cambres frigorífiques. I de dones, poques: la Titona, l'Enriqueta de Cal Txipau i la mamà. Jornaleres, als anys setanta, ningú s'atrevia a contractar-ne. Feia lleig.

La Titona ha insistit que no la vagi a buscar. *Ja tens prou fenyà, xiquet.* Encara que els dos sabem que no és així. Tinc un temps que no sé com omplir de tant trist que em sembla. A les Borges. A Barcelona. A qualsevol lloc. Per primer pic a la vida em sobren els diners i em falten persones amigues amb qui gastar-los. La xavalla que ens donin per la casa pairal em farà riure. *Com a molt en podem demanar cent trenta mil*, li digué a la Glòria la de l'agència. I ma germana, contenta: *Va bé, va bé.*

El Terrall és ple de fulles. L'aigua reflecteix algunes branques pelades. En un d'aquests camins em vaig fer la primera esgarrinxada amb la bicicleta. Tombava cap a la dreta, no recordo gran cosa més: la corba, la velocitat i el genoll regalimant. Potser vaig deixar el vehicle estès i vaig córrer als braços de la mamà. Potser em vaig quedar gemegant mentre la Maria em bressolava com un infant. Potser vaig agafar el manillar i vaig continuar pedalant amb l'orgull ferit, deixant un rastre de vida.

Al vespre, la Titona va amollar uns quants *Recollons!* M'havia fet un bon trau. *Recollons, Ton! Recollons!* La padrina cridava enfadada: *Calla, dona, calla!* Els papàs, resignats. La canalla, ja se sap.

Em van curar al lavabo gran. Tots a dins! Com si no haguessin vist mai una nafra. Excepte el papà, que va aprofitar per anar-se'n a fumar amb la pipa. La Titona i la padrina l'atabalaven. A mig tractament, van picar a la porta. *Qui demane?* I l'Enriqueta va treure el cap. *Com està, el xiquet?*

Vaig passar molt de gust fent de màrtir i em va prometre que l'endemà em duria un coc ràpid per a mi tot sol. Les llengotes, a les meves germanes, ni fred ni calor. Senyoretetes de salat.

El nen l'havíem fet a la cuina, davant la llar de foc, mentre l'aroma torbador de la llenya ens adormia els sentits i desoíem el vent traïdor que despentinava el corral.

No ens miràvem. Allargàvem en silenci l'última nit de l'escapada rural, tan profitosa. Jo havia retrobat amistats d'infància, com la Nina i en Bernat, que es van casar el mateix any que nosaltres, i la Mercè envestia amb idees fresques els capítols finals del llibre. Mai les Borges ens havia acollit amb tant d'èmfasi i ho vam voler rubricar.

Portava un vestit grana fins al genoll i el collaret amb petxina que havíem comprat aquell estiu a la Costa Brava. *Em du sort*, assegurava, i a mi no m'hi cabia a la barretina que una persona tan racional cregués en aquestes coses. *La sort es tempta, Mercè. Si no, quin avorriment!* I ella ho negava. Juguem a ser déus i no ho som. Ho vaig comprendre massa tard.

Vaig acostar-me a poc a poc al seu coll. Olor de préssec madur. Em fascina la subtilitat d'algunes dones, la predilecció pels detalls, que tant em manca. I vaig respirar-la, sense presses. La Mercè va cloure els ulls. Un bes i un altre. Al tercer no va poder reprimir un gemec. La resta, història. Les mans que palpen la tebior de l'esquena llarga, els caps que s'inclinen per recolzar-se en l'amant, el penjoll a la lleixa, les mitges i el vestit, a la cadira, el panteix creixent, crits, noms... I calma, la pau més indescriptible.

Tres mesos després, quan em va telefonar des de l'hospital i em va explicar entre sanglots que havia tingut l'hemorràgia, vaig saber que aquella criatura no volia heretar la meva malastrugança. No naixeria un nou Mal Casat. Començava la davallada.

A Barcelona, una ràfega va tombar l'únic arbre del pati.

La Mercè no m'ha perdonat que aquella nit li tragués del coll la cadeneta.

La Titona ha arribat a les quatre. Ha pujat les escales tot gronxant-se, amb el cabàs al braç esquerre. Xino-xano. Arrossega un xic els peus.

Rodona, com ha estat sempre. El sol deixa solcs als rostres de qui s'ha esllomat. El nas, cada vegada més imponent. Es tenyeix el cabell de gris fosc. No vol semblar tan vella, diu, i jo li responc que si no ho pareix a noranta anys és perquè ha venut l'ànima al diable. Llavors fa el senyal de la creu. *Ets un cas perdut*, riu sorneguera.

Mentre preparava la cafetera, el darrer tomb per la primera planta. Després ha baixat al corral i l'he ajudada. Les escales són les més antigues de la casa, dos-cents cinquanta anys, pel cap baix. Estan separades les unes de les altres i rellisquen. Hem encès la llum del rebost, polsós i amb les lleixes escantellades. Ha tancat els ulls i ha ensumat el temps. Fa vint anys era ple de pots de vidre amb fruita en conserva, ampolles de vi i herbes seques. Perfum de vesc. Excessiu. He tancat la porta d'esma.

La vaqueria, a les fosques. Quan era menut, els abeuradors ja es marcien. S'usava perquè les quatre gallines tinguessin un recer. Palla i ous. El dia que vaig esclafar-ne un al cap del gos del padrí Joan vaig començar a agafar-los mania. Demanava a la Titona que els aplegués ella i pujava sol amb

el cistellet. A les mans, els ous calentets de les quiques, mai més! El papà m'havia clavat una bona bufa. Jo només volia acaronar l'animal... i em vaig oblidar de l'ou que m'escalfava el palmell. Descuits d'infant. La conseqüència, la cleca, ara bé, sense pastís de consolació.

Finalment, hem recorregut el pati i m'ha demanat que la deixés una estoneta al banc de l'entrada, amb la porta del carrer entreoberta. Fred de novembre i una claror tímida. La vida, Titona, com una revolada.

Ens hem begut el tallat en silenci, lentament. Mitja culleradeta de sucre per hom. I m'ha somrigut, amb aquest amor de mare de tots.

Ha posat el cabàs a la taula i n'ha tret un sobre i una capseta blanca. Abans d'obrir-la he sabut què hi trobaria. *És l'anell de la poma de la mamà, veritat?* I la Titona s'ha incorporat lleument i ha fet que sí amb el cap, com una reverència. *El duia posat quan la vaig trobar estesa al llit*, ha afegit. La carta, datada el setembre de 2022 a les Borges, la servava per a mi.

Estimat Ton,

No dubto que la Titona et farà arribar aquest escrit en el moment oportú, quan jo ja no hi sigui i la pena comenci a endolcir-se. Dona-li les gràcies.

Entre tu i jo, no hi ha hagut mai secrets. Ens entenem sense paraules. Malgrat això, ara necessito dir-te'n un parell. Fa més de quaranta anys que me les guardo.

A la vida he tingut un gran amor. He sentit una passió que sobrepassa els límits de la carn i es converteix en alè. La Lisbeth Zellinger ha estat el meu motiu. M'ha esperonat a ser una mare atenta, una esposa sincera i una persona raonablement realitzada. M'ha ensenyat a estimar-me i ha ajudat a

créixer la nostra petita família. Si no haguéssim estat en contacte des d'aquell meravellós estiu de 1969, m'hauria tornat agra i maliciosa, talment una bruixa.

A la part baixa del meu escriptori de les Borges hi trobaràs una capsa florejada. És plena de les seves cartes. Una part de la nostra història batega entre les parets fredes de la casa pairal dels Llavorer, el meu refugi. Vull que les llegeixis. Saps que no he fet res malament. Entre nosaltres hi ha haver només aire, un desig compartit i reprimat que vam decidir sacrificar per convertir en etern.

L'anell, que ben segur has trobat, significa també molt. Me'l va regalar ella quan ens vam conèixer a l'hotel de s'Agaró. Va ser la constatació que la nostra fugissera aventura a la platja, feta de petons i carícies pures, existí. No vaig somiar que estimava una dona, Ton, vaig experimentar-ho. Fou rabiosament torbador, bellíssim, propi de déus.

Voldria demanar-te que fessis una visita a la Lisbeth. Viu al sud d'Itàlia, a Vil·la Virgínia. Té una filla una mica més jove que tu, l'Antonella. Sé que us entendreu i podràs unir les peces del trencaclosques. No he estat prou valenta per donar-te en vida les respostes. M'he sentit com una heroïna solitària de novel·la i he gaudit de construir un mur de misteri al meu voltant. Només a tu t'he contestat les preguntes formulades.

Abans d'acomiar-me, deixa que faci de mare pesada i et doni un consell: un cor trencat no és la fi de tot. N'és el principi.

Amb amor:

Virgínia

Les mans em tremolen. La Titona ha marxat. M'ha deixat una carmanyola com a prova de la seva servicialitat innata. Fosqueja i bufa el xaloc. La nit serà benèvola.

Desorientat i estimat, em dispo a passar una vetllada llarga acompanyat d'una veu fins avui desconeguda, la de la Lisbeth. No crec que dormi. Somiaré fins que s'alci el dia per les muntanyes de Prades. L'aigua salabrosa que aviat em rebrà no banya la ciutat de Barcelona, però besa els peus de la costa calabresa.

El meu nom és Antoni Llavorer Planes i acabo de donar sepultura a un home. Al poble de les Garrigues d'on prové la seva família li deien lo Mal Casat.